

Aneta Mięgisz

Temat rozprawy doktorskiej: Zasób słownictwa we wczesnej dwujęzyczności u dzieci przyswajających język polski na emigracji

Promotor: prof. dr hab. Elżbieta Wiśniewska-Dryll

Streszczenie W niniejszej pracy podjęto problem wczesnego rozwoju wybranych kompetencji językowych u dzieci pierwszego pokolenia polskich emigrantów w Wielkiej Brytanii i Irlandii. Porównano je do rozwoju językowego dzieci jednojęzycznych wychowywanych w Polsce. Istotnym aspektem badań z punktu widzenia teorii było uwzględnienie wczesnej dwujęzyczności przyswajania językowego dzieci w warunkach, w których język używany w domu jest językiem mniejszości. Z uwagi na brak (według naszej wiedzy) tego typu badań dla języka polskiego lub innego języka słowiańskiego, analizy miały przede wszystkim charakter eksploracyjny. Zaprezentowane zostały badania z użyciem polskiej i angielskiej wersji językowej kwestionariusza McArthur Bates Communicative Developmental Inventory (MB-CDI) i kwestionariusza KRIJ (Kwestionariusz: rozwój dziecka i jego zaplecze językowe). Obejmowały one zasób słownictwa czynnego, kompozycję słownika umysłowego, łączenie słów oraz charakterystykę kontaktu z każdym z języków wraz z oceną wpływu zróżnicowanego kontaktu językowego na rozwój zasobu słownictwa czynnego. Dodatkowo przeprowadzono eksplorację czynników ujętych w danych z KRIJ, w celu sprawdzenia, które z nich są powiązane z niższym zasobem słownictwa. Wyniki wskazują, że dzieci przyswajające język polski w warunkach wczesnej dwujęzyczności nie mają takich samych kompetencji w tym języku w zakresie zasobu słownictwa czynnego, wybranych kategorii semantycznych i łączenia słów, jak dzieci wychowywane w Polsce. Wszystko wskazuje jednak na to, że tendencja rozwojowa jest taka sama, chociaż w odniesieniu do łączenia słów przebiega z pewnym opóźnieniem. Analizy kontaktu z każdym z języków i zasobu słownictwa czynnego wskazują, że grupa dzieci z rodzin polskich wychowywanych za granicą przyswaja język pierwszy dwujęzycznie. Dane potwierdzają, że już na tak wczesnym etapie rozwoju językowego w rodzinach z dominującym użyciem języka społecznej mniejszości, obserwujemy statystycznie istotne różnice pomiędzy wynikami dzieci z Polski i wychowywanymi w warunkach emigracji. Zaobserwowano różnice zarówno dla ogólnego wskaźnika pomiaru zasobu słownictwa czynnego, jak i w poszczególnych kategoriach wyszczególnionych w IRMiK (semantycznych i częściach mowy). Co więcej, różnice te w odniesieniu do ogólnego wyniku dla zasobu słów były istotne we wszystkich wyróżnionych grupach wiekowych (22-26; 27-31; 32-38 miesięcy). Dzieci uzyskały niższe wyniki niż ich rówieśnicy w Polsce, pomimo tego, że aż 96% rodzin deklaruje zdecydowaną dominację języka polskiego. Dzieci miały nieróżnicujący zasób słów przy uwzględnieniu wyników z obydwu języków razem. Różnice zaobserwowano jednak w zasobie słownictwa pojęciowego. Używanie przede wszystkim języka ojczystego w środowisku domowym dzieci wychowywanych w warunkach emigracyjnych nie daje pewności, że osiągną one takie same kompetencje w tym języku, jak dzieci jednojęzyczne. Potrzebne jest dodatkowe wsparcie rozwoju języka rodzimego